

KAPITEL 7

BARMHJERTIGE SAMARITANERE OG GODE VAGABONDER

Et resultat af jafilosofien blev hurtigt, at jeg skabte mig en identitet som ”vagabond”, da en blaffer har et mål fra A til B, mens en vagabond lader sig kaste hid og did, som menneskene på hans vej ønsker det. I og for sig lå det allerede i mig, da jeg bestandig mindedes min farmørs konfirmationstale til mig, hvor hun sagde: ”Målet skal du aldrig nå, men i vandrigen vil du finde din lykke,” efterfulgt af formaning eller ”kaldet” i Holdt-familiens slægtssalme, ”Befal du dine veje”: ”Vej har du alle steder, dig midler fattes ej; (hvis) kun nåde du udspreder, kun lys er al din vej.” Som Ahasverus skulle jeg lære at overvinde egen smerte ved at erkende, at det direkte lønner sig ikke at gå efter et konkret mål, men at man skal bevæge sig i både tid og rum ved konsekvent at sige ja til at rejse ind i det enkelte menneskes liv.

Da jeg langsomt havde overvundet min frygt over for bilister og politi, handlede vagabonderingen mest om at overvinde bilisternes frygt for mig ved at tænke kærligt og indlevende om dem og derved give dem hjælp til selv at åbne op. Det var selvfølgelig svært at praktisere i begyndelsen, når jeg i timevis stod i grøftkanten ude af stand til at forstå, at de ikke samlede mig op. Men snart blev jeg bevidst om, at måden, jeg tænkte om dem på, direkte havde indflydelse på, hvorvidt og hvor hurtigt de samlede mig op.

At blaffe i Amerika var et evindeligt forsøg på at gøre det til en positiv oplevelse for folk at samle én op. Ikke mindst ved at underholde dem med spændende vagabondhistorier under de ofte endeløse køreture.

Det var ulovligt at blaffe på I90 ad Indiana Toll Road gennem East Chicagos og Garys sorte og forurenede ghettoer, som jeg skulle kæmpe mig igennem, hver gang jeg skulle mod øst og til Canada fra Chicago.

Det forekom i begyndelsen vanvittigt at kaste sig ud på disse ”freeways”, hvorfra mine blaffeture nødvendigvis altid skulle starte. Men jeg havde jo ikke noget valg, når man som jeg havde lært i engelsk, at ”free” betød gratis. Så hvordan skulle jeg dog bære mig ad med at finde ind til mennesket i denne menneskefjendske jungle?

Men lige så hyppigt ved at lytte til deres egne historier – ikke mindst deres lidelseshistorier – som de ofte aldrig havde haft nogen at dele med før og kun turde læse af på et vildtfremmed menneske, som de vidste, de ikke behøvede at forholde sig til igen. Ofte opdagede jeg, at jeg var det første menneske, de nogensinde havde betroet sig til – ikke mindst kriminelle på flugt fra loven og siden hen endog masse-mordere. Ved at møde så mange forliste og ensomme skæbner oplevede jeg hurtigt, at min nye rolle i livet var at være en slags omvandrende socialarbejder, gadepræst eller skriftestol – et næsten naturligt kald for en præstesøn, da jeg kunne bruge mange af de kundskaber, jeg havde set min far bruge som præst. Da jeg ikke just har ry for at være den mest nærværende og bedste lytter, spørger jeg tit mig selv om, hvor kompetent jeg mon egentlig var til at lytte som vagabond. Jeg tror imidlertid, at jeg var meget god – særligt ved at være medfølelse frem for kritisk. Dels fordi man i et sådant tomandsrum i en bil med en ensom person ikke har andet valg end at rejse ind i folk eller selv kede sig på de intetsigende motorveje, dels fordi deres ”case stories” var så rystende for mig i min naive ungdom. I dag skyldes en stor del af mit manglende nærvær – særligt over for min egen familie – netop følelsen af at ”have hørt det hele før” og ”herregud, det er da intet mod det, jeg oplevede på landevejen”, hvilket ikke just er en konstruktiv tilgang til menneskers smerte.

Nogle af de første, der følte, at jeg forstod deres smerte, var de mange vietnamveteraner, der næsten hver dag samlede mig op. Enten sad de først helt tillukket eller begyndte at fortælle om, at de havde brug for at snakke, da forholdet til kone eller kæreste netop var gået i stykker, fordi de havde været fordrukne og voldelige over for dem. ”So you were in Nam?” spurgte jeg så til deres overraskelse, fordi de, mange år før PTSD blev kendt, ikke selv så disse arketyperiske mønstre og derfor kun bebredede sig selv for deres nederlag. Selv med mit kendskab til krigen blev jeg rystet over at høre, hvad de havde været udsat for. Det var oplevelser, som de ofte ikke før havde betroet nogen på grund af den hjemlige ungdoms foragt for krigen og disse ”baby killers”, men som jeg nu begyndte at se en rød tråd i på grund af deres hyppighed på landevejen.

Her til de enorme Vietnam-demonstrationer i New York i november 1971 var jeg pludselig stolt over mit land. For min gamle kampfælle Anker Jørgensen var kun en måned før ved folketingsvalget i september blevet valgt til som statsminister at anerkende Nordvietnam sammen med Norge og dermed at bryde med de borgerliges lange samarbejds politik med USA. Oluf Palme havde allerede gjort det i Sverige i 1969.

Jeg brugte meget tid på at blaffe rundt for at støtte Sharon Lee Holland og Vietnam-veteranernes demonstrationer. Her er vi i Miami sammen med Ron Kovic i midten, der siden blev kendt i skikkelse af Tom Cruise i filmen *Born on the Fourth of July* om hans omvendelse fra patriot til krigsmodstander.

Jeg vil aldrig glemme 29. marts 1973, hvor jeg klokken syv om morgenen forlod en hvid hippiefarm i Crystal Springs, Mississippi, og straks fik et lift med en hvid rednecklastbilchauffør. Han var lige blevet røvet med pistol, men et eller andet sagde ham, at han alligevel skulle samle mig op den dag. Snart forstod vi begge hvorfor, da vi kom til at snakke om Vietnam, som han lige var blevet hjemsendt fra – ufrivilligt. Han havde under lang tids junglekrig set alle sine kammerater blive dræbt, så da også hans bedste ven til sidst blev slået ihjel, havde han i en blodrus myrdet løs blandt kvinder og børn i en landsby, da deres mænd jo var i felten. Til sidst havde han flået maven op på en gravid kvinde med sin bajonet, hevet hendes barn ud og smadret det mod et træ. En officer havde set og indberettet det, hvorfor han øjeblikkelig fik en ”dishonorable discharge”, og efter års kampe i junglen var han tre dage senere vandret ned ad gaden i Los Angeles’ uvirkelighed – fuldstændig desorienteret og alene – uden at nogen havde tænkt på at give ham hjælp. I et forsøg på at glemme det hele og uden lyst eller evne til med sin skam at

Overalt i landet blev jeg grebet af at se disse Vietnam-veteraners dybe sår, som de prøvede at illustrere ved at korsfæste en sort foran kongressen, mens de sammen med senere udenrigsminister John Kerry i foragt kastede deres medaljer i hovedet på deres uansvarlige politikere.

møde familien, som intet vidste om hans hjemkomst, havde han straks taget arbejde som lastbilchauffør for at flygte ud på de ensomme landeveje. Nu var jeg så den første, han havde delt det hele med, og da han var godheden selv, hjalp han næsten lige så meget mig til at se, i hvor høj grad amerikanerne selv var blevet ofre for deres ideologiske blindhed. Så fordybet var vi under samtalen, at vi løb tør for benzin, men alligevel

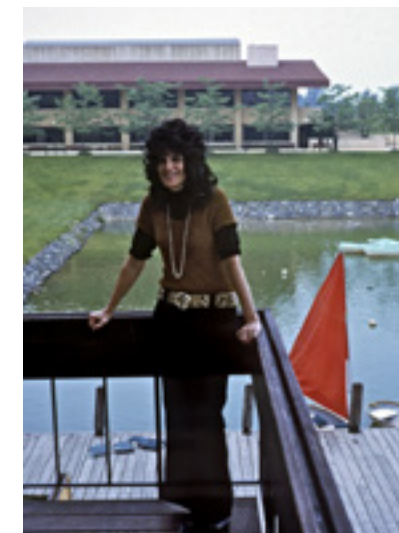
insisterede han på at tage en kæmpe omvej for at køre mig helt ind til blodbanken i New Orleans. Det var nemlig her, at jeg to gange om ugen blaffede til fra hele Syden, fordi den med 6 dollar og 10 cent per tapning var landets bedst betalte, og jeg havde brug for blodpengene til at finansiere mine film.

Jeg har siden tænkt vemodigt tilbage på netop denne PTSD-skadede veteran, hver gang jeg siden har samlet den slags ensomme, men nu gamle, langskæggede Ramboer op, når de indimellem vandrer ud af skovene fra deres ”selvvalgte” eneboertilværelse. Til mine unge medkørendes forundring kender jeg deres livshistorie, allerede inden jeg langsomt får dem åbnet. Så er det, som om der er et hemmeligt skæbnebånd mellem os – fra en blodig fortid – som har formet os begge for livet. ”Uden disse selvopofrende mænds ødelagte liv ville jeg ikke selv være blevet jeres langhårede og langskæggede foredragsholder i dag,” fortæller jeg nutidens forkælede unge, som er blottet for angst for værnepligt, meningsløs død og forkrøbling, men som har åbenlys afsky og frygt for disse vildmænd, som det aldrig lykkedes at undslippe ungdommens statspåtvungne junglehelvede.

Jeg er ikke i tvivl om, at jeg som ung vagabond med lavt selvværd var god til at lytte til mennesker, der på den måde havde brug for kærlig opmærksomhed, fordi de hjalp mig med at få en mission i livet. At vi gensidigt hjalp hinanden, fik jeg bekræftet, hver gang de endte med fuldstændig spontant at invitere mig hjem i deres ofte meget miserable hjem, shacks og trailers for at fortsætte samtalen. Allerede i vagabondårene var jeg opmærksom på det, jeg kaldte Niels Bohrs komplementaritetsprincip, som jeg fra gymnasietiden svagt huskede handlede om, at man ikke kan studere noget uden med sin indgriben at ændre fænomenet – i mit tilfælde ofte ved at ”fænomenet” forelskede sig i ”måleinstrumentet”. Særligt med ensomme kvinder var det en stående udfordring.

Den første sommer blev jeg – lige efter de store Vietnam-demonstrationer, hvor vi forsøgte at ”lukke” Washington og Pentagon, og jeg selv røg på hospitalet efter politiets tåregasangreb – samlet op af en ung, hvid mand på John F. Kennedy Memorial Highway i Delaware, der tydeligvis havde brug for hjælp i sit vrag af en gammel, rusten bil. Jeg husker

Dagen før jeg havnede i seng med den ludfattige narkoman Linda Craige, havde jeg boet hos denne rige kvinde, Beatrice Dolores Gladden, i den polstrede forstad Columbia uden for Baltimore, hvor jeg også oplevede komplementaritetsbegrebet. For hendes fire sønner, den ældste næsten lige så gammel som jeg, knyttede sig for stærkt til mig som deres nye far. Det var Beatrice, der gav mig en af *Amerikanske billeders* sensationer – drukturen med Ted Kennedy. Beatrice døde som 90-årig 30. april 2019, mens jeg skrev disse linjer og ønskede at få hendes godkendelse af teksten.

ikke præcis, hvad hans problem var (ligesom jeg har glemt de fleste af disse triste skæbner, fordi der simpelthen var for mange af dem i løbet af de fem års vagabondering og 40 års foredragsturnéer), blot at han stammede så meget, at han var næsten uforståelig, mens han fortalte, at han ingen venner havde, og blev ved med at spørge, om jeg ikke ville med

ham til Philadelphia. Og skønt jeg var på vej til New York, blev jeg nødt til at sige ja.

Jeg havde lige fået en masse kærlighed af en kvinde i en rig Washington-forstad, der levede i sus og dus med Jaguar og minkpelsbeklædt, rund seng, og som havde kørt mig på duktur med Ted Kennedy. Så jeg tænkte, at jeg godt kunne give mig selv lidt hen til en fattig fyr, som intet havde fået med sig i livet, inden jeg drog videre. Inde i Philadelphia spadserede vi så rundt i gaderne hele aftenen, og det viste sig, at han ikke havde sit eget sted at bo. Ud på aftenen begyndte han at agitere for, at jeg skulle tage med ham hjem til en kæreste, han lige havde fået og var flyttet ind hos – den første, han havde haft i sit liv – for det ville betyde så meget for ham at vise hende, at han havde fået mig – ”a great Dane” – som sin ven. Og så kunne jeg sikkert også få lov til at overnatte i min sovepose på gulvet under deres seng i hendes etværelses. Jeg tænkte ikke særlig meget over det, da jeg allerede var blevet vant til at skulle vises frem for bilisters venner. Enten for at vise dem, hvor modige de havde været at samle sådan en langhåret Charles Manson-type op, eller i hans tilfælde for at vise, hvor spændende en ven han havde fået.

Linda Craige tog da også godt imod mig i sine lårkorte, slidte jeans og beskidte T-shirt, der dækkede en krop overbroderet med tatoveringer. Som jeg husker det, var hun narkoman, og vi tog nogle stoffer og hentede noget sprut i en butik, som hun haltende, stammende og fægtende humpede hen til. Men da vi nåede tilbage, blev hun mere og mere interesseret i mig og mere og mere irriteret på sin ven, som hun begyndte at skælde ud for ud på natten at smide ham ud. Men mig bad hun om at blive, og da jeg var godt anløben af sprut og træthed, faldt jeg hurtigt om i sengen. Han vendte aldrig tilbage, og næste morgen fortalte hun, at hun havde smidt ”den taber” ud, fordi hun hellere ville have mig. Selvom jeg på det tidspunkt endnu ikke havde udviklet en identitet som omvandrede sjælesørger, skammede jeg mig virkelig over dette triste udslag af komplementaritetetsbegrebet og svor, at jeg ville være mere opmærksom, når jeg siden var sammen med svage mennesker – særligt under indflydelse af rusmidler, hvor det kan være svært at forudse, hvilket forløb en lang nat vil tage. Alligevel oplevede jeg siden talrige lignende tilfælde

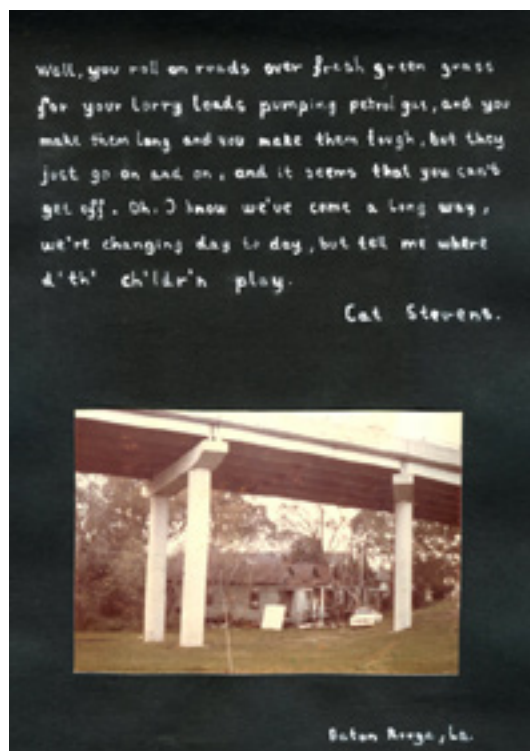
På landevejen gjaldt der andre regler end i hjemmene, hvor jeg blev budt på bunker af græs.

og måtte særligt hos kvinder og deres flirtende veninder tage særlige forholdsregler for ikke at såre mine værtinders følelser. Netop fordi jeg kom så tæt på mennesker og oplevede så mange grusomme eksempler på, hvordan sådanne udnyttede og svage menneskers udnyttelse af hinanden var et skrigende råb om hjælp, udviklede jeg hurtigt begrebet ”den gode vagabond”. Ikke blot for at bevare min identitet som sjælesørger, men nok så meget for selv at holde hovedet oven vande og ikke blive suget ned i deres kærlighedshungrende morads.

Særligt racismens sump, fornemmede jeg, var langt sværere ikke at blive opslugt af end eksempelvis stoffer. Almindelige *drugs* følte jeg mig nemlig psykisk stærk nok til at sige ja til at dele med folk – om ikke andet så for ikke at signalere afstand eller i mange miljøer risikere at blive set som stikker. Alligevel var jeg under blafningen nødt til at passe på med det mest udbredte rusmiddel, marihuana. For den mest almindelige form for lift, jeg fik, var med unge, der straks, når jeg var kommet ind i bilen, lod en joint gå rundt, inden chaufføren efter mange inhaleringer endelig hostende og hakkende spurgte: ”So where are you going, chap?” Og hvis jeg så allerede var godt skæv, blev mit engelske pludselig endnu

Blandt de musikere, jeg kom til at holde af, var Cat Stevens, som jeg i en uge introducerede i musikklubben The Gaslight i New York. Særligt hans sang "Where Do The Children Play" om de umenneskelige "højveje" illustrerede jeg i mine blaffebøger. Da han siden konverterede til islam som Yusuf Islam, var det en stor oplevelse sammen med Isam B, som er inspireret af hans musik, at møde ham igen 36 år efter i 2007 at give ham min bog og at gå til fredagsbøn med dem begge i moskeen i Dubai.

værre end i gymnasiet under lærer lille P's kritisk borende blik, og jeg begyndte at bytte om på ordenes rigtige rækkefølge. Så grinede mine medpassagerer medfølede, men problemet kom, når det ofte kun var et kort lift, og det næste var med en "straight" konservativ bankmand eller forretningsrejsende. Hvis jeg så heller ikke kunne formulere mig korrekt, vidste jeg, at jeg uden at kunne kommunikere tilfredsstillende nok ikke ville blive inviteret med dem hjem til overnatning. Derfor lærte jeg hurtigt som præsident Clinton at ryge uden at indhalere.

At der gik lang tid, inden de unge spurgte, hvem jeg var, og hvor jeg skulle hen, skyldtes også, at de i de første par år var så vant til at samle hippier op, og at de typisk var midt i et musikstykke skruet op for fuldt drøn. Hvorfor standse nydelsen, bare fordi man havde fået en ekstra person om bord? Typisk stillede de først spørgsmål, når de skulle skifte det store 8-track tape (som man i de år brugte, inden de små kasettebånd tog over), men da nogle af dem var lavet til at køre i endeløst loop, og hvis vi var godt skæve samtidig, kom vi aldrig i gang med at snakke. Det undrede mig først, men jeg lærte, at det hørte med til den amerikanske gæstfrihed. Når man blev inviteret med hjem af de unge, fortsatte deres forældre uanfægtet med at se fjernsyn, mens man i Danmark straks skal diske op med alt muligt – og derfor aldrig får taget sig sammen til at invitere gæster *spontant*.

Musikken var noget af det, jeg nød mest ved at blaffe. Dels slap jeg for at skulle underholde, dels introducerede de unge mig så til deres og tidens fantastiske og virkelig epokegørende amerikanske musik som Bob Dylan, Jimi Hendrix, Janis Joplin, Grateful Dead, Crosby, Still & Nash og Simon & Garfunkel med mit favoritnummer, "Bridge Over Troubled Water". Men jeg foretrak at blive samlet op af kvinder, som altid spillede roligere musik som Joni Mitchell, Joan Baez, Melanie og Carole King. Jeg har kørt på de amerikanske landeveje næsten lige siden, men alt siden hen forekommer mig som det rene bras i forhold til det, der kom til at definere min ungdomsgeneration. Og mange af mine chauffører husker jeg i dag mest for de melodier og musikere, de forførte mig ind i på de røgfylde ture.

Den gode vagabond

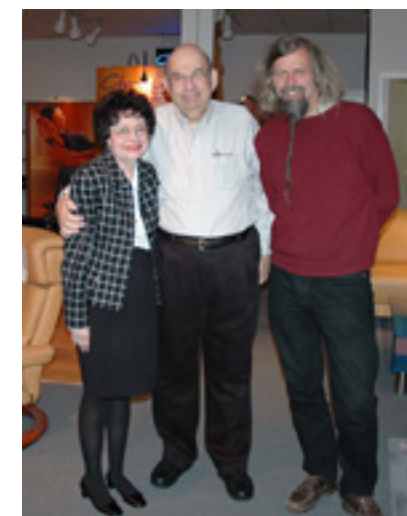
Mange havde aldrig samlet en blaffer op tidligere, men fordi de var midt i en krise og havde brug for en at snakke med, gjorde de det pludselig helt spontant og undrede sig bagefter over, at de havde gjort det. Derfor vadede jeg bogstavelig talt rundt i daglige kriser fra alle sociale lag. Ved at følge mange af dem livet igennem fik jeg bekræftet, at min komplementære indgriben i deres liv heldigvis i langt de fleste tilfælde havde haft en positiv effekt på dem. Også blandt de rigeste og millionærerne. I Philadelphia, hvor jeg også mødte Linda Craig, samlede den velhavende jødiske forretningsmand Allan Tunick mig op i øsende regnvejrs ved en afkørsel til New Jersey Turnpikes otte kørebaner i hver retning – sandsynligvis fordi jeg stod med mit skilt om, at jeg var fra Danmark (som reddede jøderne under 2. Verdenskrig), og jeg begyndte straks at snakke åbent om ”mit arbejde i ghettoerne”, som jøderne altid udviste en dyb, solidarisk forståelse for. Han havde egentlig ikke lyst til at tage mig med hjem, da han var helt slået ud – dels fordi forretningen gik dårligt, dels fordi hans bror lå for døden af kræft. Han var derfor stærkt påvirket af nervepiller, men han indså, at han trængte til nogen at snakke med og tog mig med hjem til konen, Bernaise – eller Neicie, som hun blev kaldt.

Det blev en meget stærk oplevelse for mig. Helt oprevet ventede de hvert øjeblik på en opringning fra hospitalet om, at broderen var død, og netop på denne dystre baggrund virkede mine billeder enormt stærkt på dem. Allan fortalte mig, at billederne mindede ham om en anden dansker, som 100 år tidligere havde fotograferet amerikanerne, og viste mig bogen af Jacob Riis, som jeg aldrig havde hørt om før. Da jeg næste morgen tog af sted, takkede de mig meget, og han prøvede at give udtryk for oplevelsen ved at citere ”I used to cry because I had no shoes until I saw a man with no feet” med tårerne løbende ned ad kinderne. Inden jeg tog af sted, tog han mig med til en fotobutik og købte 15 film til mig – det største bidrag, jeg nogensinde havde fået.

Normalt boede jeg i Philadelphia hos en fattig sort familie inde i ghettoen, hvor sønnen Larry Yates hver dag vandrede milevidt, fordi han ikke havde råd til bussen. Da jeg fortalte det til Allan Tunick, ville han køre mig ind til ghettoen, men turde ikke og gav mig i stedet en

Mit sidste besøg hos mine sponsorer, Allan og Bernaise Tunick, i 2004 og den fattige student Larry Yates, dengang de hjalp ham til at få en høj universitetsuddannelse, der gjorde ham i stand til i 1987 at tage sin mor, min mangeårige madmor Dorothy Yates, på en tur til Danmark. Herunder ses de til venstre over for min ekskone Annie, der næsten dækker for min gravide kone, Vibeke. Larry døde i 2018.

Jeg vendte tilbage til min madmor, Dorothy, igen og igen som vagabond og havde siden mine danske medrejsende med – som her Pia Tafdrup. I 2004 ringede Larry og fortalte, at Dorothy lå for døden, og jeg kørte nat og dag de 1.000 kilometer fra Ku Klux Klans hovedkvarter i Indiana og nåede lige at sige farvel til hende, inden hun lukkede øjnene. Hun var til stede, hver gang jeg viste showet på University of Pennsylvania lige i nærheden af hendes ghettohjem – på scenen sammen med mig eller råbende stolt ud over publikum, når nøgenbillederne af hendes datter kom på skærmen, "That's my daughter, that's my daughter!"

pose poletter med til Larry, så han ikke længere skulle gå den lange vej til universitetet. Og det var en god investering, for da Larry mange år efter besøgte mig i Danmark, og jeg pralede med, at vi herovre – modsat USA – kunne betale med kort i butikkerne, fortalte han, at det netop var, hvad han lige nu var i gang med at udvikle som programmør for USA's banker.

Den solstrålehistorie rejste jeg senere tilbage og fortalte til Allan Tunick. "Se, hvad der kom ud af din investering, Allan. Larry Yates fik en topuddannelse som ingeniør, og her er min bog, hvor du står i kolofonen som den af mine fire sponsorer, der gav det største bidrag til at gøre denne bog mulig," sagde jeg. Sidst jeg så Allan Tunick og hans elskede Neicie i en af deres store møbelforretninger, var lige før hans død i 2007. Her havde jeg taget min kone med og kunne fortælle Allan, at jeg netop gennem hans store investering i mine billeder og tro på mig som vagabond, endte med at møde Vibeke.

Eleverne donerer sækkevis af mad til de fattige inden min forestilling i Rackham-auditoriet på University of Michigan, hvor der hver gang kom 1.600 tilskuere – hvorfor der var rigeligt til mine venner i Detroit-ghettoen.

I de sidste år af mine fem vagabondår elskede jeg rollen som "den gode" vagabond, og ofte forestillede jeg mig, at jeg ville fortsætte med det resten af livet. Da jeg siden hen begyndte at holde foredrag på USA's universiteter, udviklede jeg konceptet endnu mere, da jeg indså, at mit lysbilledshow gav de rige elever så meget skyldfølelse, at de bagefter ville gøre alt for de fattige. Så på mange universiteter blev det indført, at hver elev skulle bringe nogle madvarer med til mine foredrag, som blev samlet i store kasser uden for foredragssalen, hvorefter jeg tog dem med til mine venner i den lokale ghetto, som de lige havde set på mine billeder. Eller hvis jeg kom flyvende til universitetet, gav jeg dem adresserne, så de selv i mindre grupper kunne køre ind i ghettoen og levere dem. Mine venner i ghettoerne fortalte mig grinende senere, hvordan de hvide altid var ankommet i større grupper, aldrig alene, og alligevel bævede af angst. Det var lige så meget et udslag af min livslange idé om at integrere "undertrykkeren med den undertrykte", som jeg allerede lærte som vagabond.

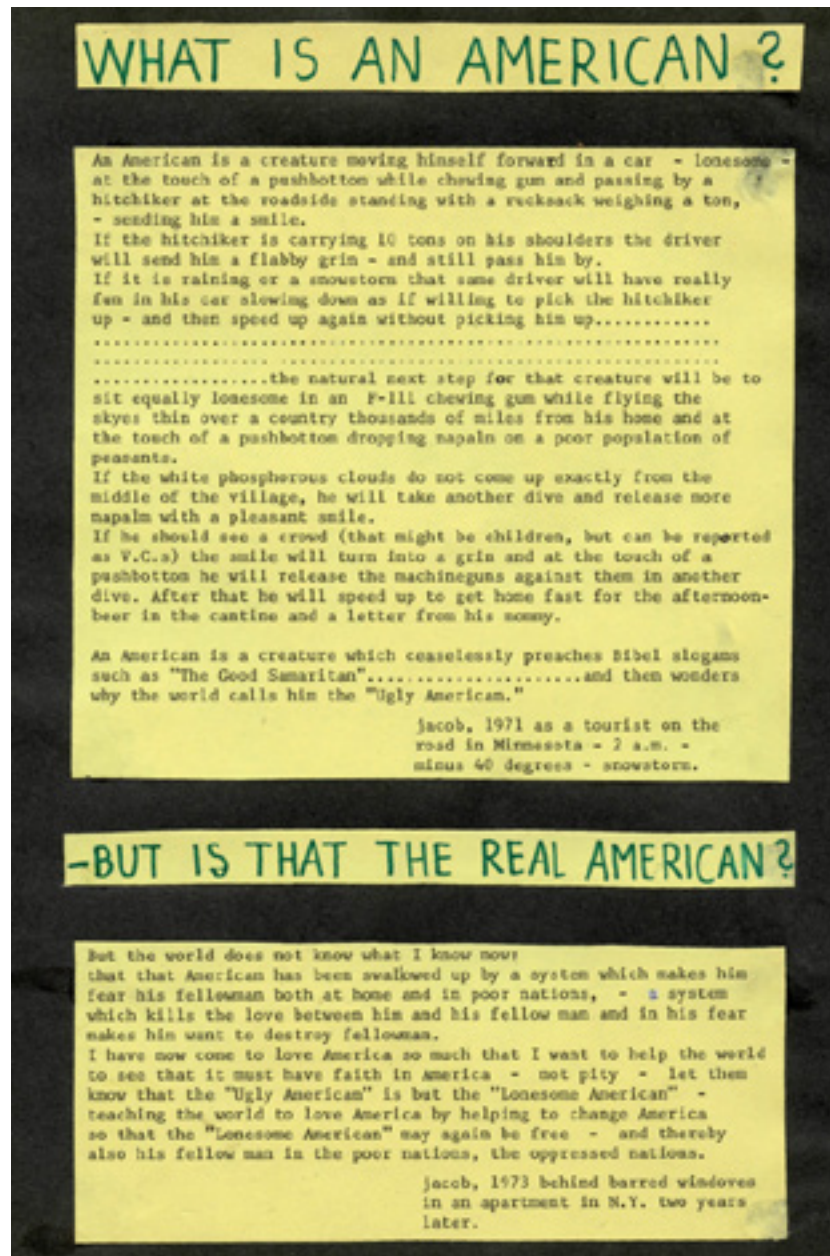
Renee som 14-årig med sønnen Michael, nederst til venstre som 16-årig og nederst til højre som 51-årig i 2008. Renee var fascineret af mine vagabondhistorier og plagede mig altid om at tage hende med på landevejen, "ud af denne ghetto," som hun sagde. Først da hun blev 16 år, gav jeg efter, hvis hun kunne få morens skriftlige tilladelse. Jeg vidste nemlig, hvordan politiet ville reagere på en hvid blaffer med en sort pige, men bortset fra utallige seksuelle overgreb fra hvide chauffører gik turen fint. Gennem en måneds rejse i syden fik vi en dyb intimitet med hinanden ved hver nat at dele senge eller gulvpladser. Da jeg, som jeg havde lovet hendes mor, vendte hjem med hende, blev Renee så glad for at gense sin kæreste, at de straks hoppede i seng med hinanden. Og på grund af den intimitet, vi nu havde, tænkte hun overhovedet ikke over min fotografiske tilstedeværelse under hele akten. Så opskriften på at lave et sådant billede, som nu er blevet lidt af en klassiker, er altså blot at invitere det kvindelige "offer" med sig på en tusinder af kilometer lang blaffetur gennem Sydstatene for at gøre hende mør.

Begrebet "den gode vagabond" er lidt forvrøvlet, for, som jeg startede med at definere begrebet, indebærer vagabondrollen, at man konsekvent siger ja til at imødekomme menneskets behov her og nu – og ikke gennem højtravende ideologier eller tårepersende landsindsamlinger. Derimod er rollen som blaffer per definition selvisk, da den kun handler om selv at nå frem til sit mål. Det vigtigste menneskelige behov at imødekomme som vagabond er at befri bilisten fra sin indespærrende angst. Selv når jeg stod stille ved et lyskryds i en befærdet by med masser af mennesker omkring mig, oplevede jeg aldrig nogen reaktion, når jeg blot stod der. Ofte smilede de standsende bilister til mig, men i samme øjeblik jeg rakte hånden ud for at blaffe, hørte jeg, hvordan de straks trykkede på alle automatlåsene – "klik, klik, klik" – som om jeg på et øjeblik blev forvandlet til en lystmorder.

Frygt styrer altid på det irrationelle plan, og selv om bilisten godt kan forstå logiske argumenter, har de ikke megen positiv virkning på dem i det øjeblik, de ser skikkelsen af en blaffer i vejkanten. Og når jeg stod derude, hvordan skulle jeg så kommunikere til dem, at jeg intet ondt ville dem? Det eksperimenterede jeg gennem fem år meget med – særligt når jeg kunne stå hele nætter og vente på en barmhjertig samaritaner. Det tog mig noget tid at få forståelse for dem. I min lille bagage bar jeg altid en tyk sort bog med mine billeder, som jeg kunne vise til chaufførerne. Men i de første år var jeg alt for politisk og negativ i mine billedtekster. Her er en af teksterne, som klart, men klodset viser den langsomme forvandling, jeg gennemgik:

"An American is a creature moving himself forward in a car – lonesome – at the touch of a push bottom while chewing gum and passing by a hitchhiker at the roadside standing with a rucksack weighing a ton – sending him a smile. If it is raining or a snowstorm that same driver will have really fun in his car – slowing down as if willing to pick the hitchhiker up – and then speed up again without picking him up ... and then wonders why the world calls him the 'Ugly American,'" skrev jeg i 1971 et sted i Minnesota i snestorm og minus 40 grader.

Og to år senere var jeg nået frem til denne erkendelse, da jeg sad trygt og varmt i en lejlighed i New York:

Mine gradvist ændrede følelser over for amerikanerne udtrykt i mine vagabondbilledbøger.

Mit blaffeskilt og en skuldertaske med den tykke politiske fotobog, de fire "pæner" fotobøger, en tyk dagbog, to kameraer og blitz var alt, jeg blaffede med de sidste år. Der var ikke plads til tøj, som barmhjertige samaritanere hele tiden gav mig på landevejen. Tasken var åben, så jeg konstant måtte holde øjnene på den i kriminelle ghettomiljøer.

“No, the world does not know what I know now: that that American has been swallowed up by a system which makes him fear his fellowman both at home and in poor nations – a system which kills the love between him and his fellow man and in his fear, makes him want to destroy his fellowman. I have now come to love America so much that I want to help the world to see that it must have faith in America – not pity – let them know that the ‘Ugly American’ is but the ‘Lonesome American’ – teaching the world to love America by helping to change America, so that the ‘Lonesome American’ may again be free – and thereby also his fellow man in the poor nations, the oppressed nations.”

Det siger sig selv, at jeg ikke kom langt med den slags politiserende tekster, selvom bilisterne blev berørt af mine billeder. Kun hos de radikaliserede unge virkede de konstruktivt. Så siden begyndte jeg af ren og skær nød snart at bruge bibel- og Shakespeare-citater i mine billedbøger, med det resultat, at bilisterne nu ofte sad og græd over dem og begyndte at give mig penge til fotograferingen. Mit problem i begyndelsen var ikke

blot min vrede over amerikanernes forbrydelser i Vietnam, men også at jeg hurtigt begyndte at rejse mellem de sorte og hvides delte verdener og var vred over de hvides racisme. Da de fleste bilister var hvide, var det ikke blot mig selv, jeg skulle sælge som tillidsvækkende, men også de sortes sag, i takt med at jeg begyndte at se mig selv som budbringer mellem de sorte og de hvide. Og det kunne jeg først gøre effektivt, da jeg begyndte at indse, at de hvide ikke var racister af ondskab, men af frygt, og at deres frygt over for de sortes voldelige vrede blev vævet sammen med frygten over for mig som blaffer. Parallellen mellem mig selv som vagabond og ghettoens indespærrede sorte så jeg tydeligere og tydeligere og beskrev siden mange steder i *Amerikanske billeder*.

Men ingen er jo født til at blive vagabond, og det tog mig lang tids uddannelse at arbejde mig ud af mine frygtbaserede fordomme og lære en så ægte medfølelse for bilisterne, at jeg kunne ændre dem i processen. Når jeg efter timers venten endelig så de berusende røde bremselygter og i nattemørket styrtede hen og rev bildøren op – blot for at se ind i løbet på en skræmt chaufførs pistol – indså jeg med tiden, at det var til gensidig fordel og tryghed, at jeg på denne måde blev tvunget til at vise mit pas eller indholdet af mine lommer eller tasken. Men pyha, hvor var jeg angst for så at komme til at gøre den mindste forkerte bevægelse, som kunne få dem til igen af angst at trykke på aftrækkeren. Særligt fordi de ofte standsede så klodset – midt på kørebanen frem for at køre ud i vejsiden (hvis der overhovedet var en vejside) – hvorfor det handlede om så hurtigt som muligt at komme ind i bilen, før politiet kom forbi med en bøde, eller før de ombestemte sig og pludselig nervøst trådte på speederen.

Skiltemaler

Tilliden, lærte jeg hurtigt i USA, blev fremmet af et flot, udførligt malet skilt med navnet på den by, jeg skulle til, og et ”from Denmark”, som jeg i det første år fik hjælp til at lave på noget pap hos familien, jeg netop havde overnattet hos. Og det fungerede fint den første sommer, da jeg stadigvæk så mig selv som en blaffer med et klart defineret mål. Andre

Den sorte fotograf, Steve, som jeg boede hos 28. december 1972 i Cambridge, tog både dette billede og forsidebilledet. Så det var kun de sidste tre år, jeg blaffede med et færdigsyet skilt. Her har jeg stadig min første rygsæk med Dannebrog på, som bevirkede, at folk troede, jeg var fra Røde Kors og lignende.

blaffere stod i reglen blot med skilte med bynavne – hvis de overhovedet havde ulejlighed sig med at lave et skilt, hvilket jeg altid gik hen og formanede dem om at gøre i fremtiden, så folk ikke skulle tro, at de var undvegne fængselsfanger – for de fleste blaffere havde lige så lidt omtanke i hovedet som bilisterne. Og da jeg opdagede, at amerikanerne altid reagerede positivt, når jeg fortalte, at jeg var fra Danmark, fik jeg idéen til at fortælle det allerede på skiltene. Jeg er ret sikker på, at jeg var den første i verden, der fandt på det, for jeg har aldrig set andre gøre det.

Jeg husker særligt en dag foran et betalingssted i Pennsylvania, hvor der allerede stod 17 blaffere, da jeg ankom som den sidste i køen. Det så ud til at ville tage dagevis at komme derfra. Men lige den dag havde jeg vistnok for første gang skrevet ”Pittsburgh from Denmark” med det resultat, at en jøde, Rachel Trueblood, straks slog bremserne i og tog mig med til sit luksushjem i det jødiske kvarter Squirrel Hill i Pittsburgh. Jeg glemmer ikke skyldfølelsen, da vi kørte forbi den lange kø af blaffere. Jeg foreslog Rachel, at vi måske godt kunne have plads til et par stykker mere i bilen, men det var kun mig, hun ville have med. Hun var ung og smuk og havde aldrig haft mod til at samle en mand op før. Således lærte jeg, at i blafning gælder alle kneb, og at det er svært at være solidarisk med de andre blaffere – selvom jeg husker tilfælde, hvor jeg fik overtalt chaufførerne til at tage endnu en blaffer med, når bilisten først havde fået tillid til mig. De første to år så jeg nemlig stadig mange studerende og hippier på landevejen, men derefter begyndte de hurtigt at forsvinde, i takt med at volden og frygten steg i samfundet.

Overgangen til mit flot syede og permanente skilt, ”Touring USA from Denmark”, kom i takt med min forvandling fra blaffer til vagabond. For da jeg ikke kunne lade være med at sige ja til alle mulige mennesker, der tog mig i andre retninger end der, hvor jeg ønskede mig hen, hvad skulle jeg så stille op, når mine mål gradvis ændrede sig i løbet af en lang dag? Samtidig havde jeg opdaget, at kun de højest uddannede opfattede ordet ”Denmark” rigtigt. De fleste gik ud fra, at jeg blot kom fra en by med det navn, da adskillige stater har sådanne, og et flertal af amerikanere – særligt i Syden, hvor jeg tilbragte mest tid – aldrig har hørt om et land, der hedder Danmark. Men ved at bruge sammenstillingen af

USA og Danmark på samme skilt kom de nu til at tænke på en fremmed nationalitet, hvilket gjorde dem nysgerrige, samtidig med at det appellerede til deres nationalistiske stolthed om at gøre noget for denne ”Dutchman”, ”Swede”, eller hvad de nu forbandt med ordet. Den positive effekt var, at det især gav mig lifts med intellektuelle og velhavende folk, der selv havde rejst i Europa og Danmark – ikke mindst en masse

Hvor godt Danmark-blaffeskiltet virkede på jøderne, skåler jeg her for nytårsaften 1972 hos den jødiske kvinde Barbara Jennen i Boston, der også havde samlet mig op og hjalp mig med at sy mit nye blaffeskilt. I min dagbog kan jeg tilmed se, at det kun var en uge efter, at den 21-årige jøde Judy Jailer samlede mig op i New York, hvor jeg julemorgen vågnede op med hende i sengen på 68A Thompson St. Jeg havde i den grad integreret mig med jødedommen, så jeg havde ikke bemærket, at det var juleaften aftenen før (her i det jødiske New York). I mellemtiden var jeg blaffet til Boston for at møde en tidligere jødisk kæreste, Janet Crayne, som tilmed havde samlet mig op i Dane County i Wisconsin. Vi mødtes uden for Harvard (hvor hun siden blev bibliotekar for blandt andet Obama i jurabiblioteket), og med hende kom jeg til at overnatte i den sorte fotograf Steves seng lige ved siden af på Mt. Auburn 15, hvorfor jeg ser rimeligt glad ud på hans forsidebillede. Kort efter Barbaras nytårsaften blaffede jeg med hendes flotte nye skilt mod Maine, men blev straks samlet op af den kun 17-årige jødiske pige Sharon Feigenbaum, der den 15. januar tog sig mod til at tage mig hjem til Haverhill hos forældrene, som lod os overnatte sammen på hendes værelse. Vi er stadig venner, men siden 2008 har hun været lesbisk, jødisk gift. Og sådan fortsatte det ud ad landevejen med mine ufortjente danske jøderier.

Jeg prøvede altid at finde Ku Klux Klan, som her i Smithfield, hvor jeg står under deres skilt sat op på stålbjælker, fordi de sorte fortsat brændte det ned. Der gik dog 30 år, inden det lykkedes mig at blive "medlem" af KKK. Ved siden af mig den lille skuldertaske med mine billedbøger om sorte og racisme.

Herover får jeg en bøde af politiet foran slavemarkedet i Louisville, Georgia.

jøder, som ville takke mig for at have reddet dem, hvortil jeg altid svarede: "Don't blame me, I wasn't born then." Men de havde langt mere forståelse for mit sociale engagement end nogen anden gruppe og sponsorerede mig derfor både på det emotionelle, finansielle og ikke mindst intime plan. En negativ effekt var, at jeg blev samlet op af en masse perverterede folk, som forbandt Danmark med "sexual freedom", hvortil jeg altid svarede: "Yes, we have sexual freedom, but Americans make much more use of the little freedom they have. With freedom comes responsibility." Hvortil de grinede og alligevel lagde an på mig. Dette udgjorde vagabondrollens evige problem med at sige ja, som i lang tid fik mig til at søge tilbage til den åh så befriende rolle som kun "blaffer".

Jeg eksperimenterede også med andre skilte, såsom "Bible belt – and no Good Samaritan?", idet jeg altid sad fast i timevis netop i bibelbæltet i Tennessee og West Virginia, når jeg en gang om måneden blaffede fra Syden op til Washington for at se mine dertil sendte billeder efter fremkaldelse. Jeg fattede aldrig, hvorfor netop disse kristne ikke kunne se, at jeg var en fantastisk mulighed for dem selv for at leve deres kristendom ud i livet og få det "evige liv" – som jo netop er det udtalte ønske i Jesu

lignelse om samaritaneren – ved at overvinde deres frygt (for overfald i et tilsvarende bjergområde) for at hjælpe den fortabte fremmede.

Da det med andre ord gav flere lifts at skilte med, at jeg var udlænding og ikke amerikaner end at appellere til amerikanernes næstekærlighed, prøvede jeg under den store oliekrise i oktober 1973 at tale til deres egoistiske interesse i at samle mig op. Under de arabiske landes olieembargo var der pludselig kommet endeløse køer ved tankstationerne, og priserne skød i vejret. Jeg huskede mit chok, hver gang mine ghettovenner i Detroit fyldte bilen op for kun en dollar det første år, hvor literprisen var 28 øre. Nu røg prisen helt op på 82 øre, og det var ved at ruinere amerikanerne (skønt den i Danmark nåede 14 kroner per liter). Med den store mangel på benzin burde enhver kunne se, at det handlede om at lave fælleskørsel. Så nu skiltede jeg med, at det omvendt var mig, der ”selvopofrede” sin egen privatkørsel, for at der kunne blive mere benzin til de rullende egoister, som stadig insisterede på at køre i egen bil. Men selvom jeg stod med *tankefuldt* lovende skilte som ”Saving fuel for you”, forblev bilisterne lige så *tankeløst* plaget af idéen om en farlig, langhåret mand, der var ude på at overfalde dem og ikke på at redde dem i deres *tanke-tomme* ensomhed. Men bare vent, jeg tager patent på mit fremsynede skilt under vor tids forværrede klimakrise! Skiltet ”Touring USA from Denmark” hjalp en pige i Boston mig med at sy på et stort, gult klæde med udskårne mørkerøde bogstaver, møjsommeligt syet på og derefter fæstet til to stænger, så jeg hurtigt kunne rulle det sammen, når jeg så de røde baglygter på en bil, der standsede. Flere steder på det store, flagrende lærred skar jeg huller, som vinden kunne blæse igennem, da jeg hyppigt var ved at blive blæst væk som et sejlskib, når jeg holdt det i stormvejr, eller når de enormt store lastbiler drønedede forbi. I lang tid udtænkte jeg planer om at få nogle selvlysende elektriske bogstaver, for at bilerne bedre kunne se det om natten. Jeg tænkte også på at stå med mit kamera om halsen for at ligne en udenlandsk turist, men frygtede, at kriminelle så ville standse og stjæle det. Skiltet havde også den positive funktion, at flere ”gode” bilister samlede mig op før de kriminelle eller fordrukne, som jeg til enhver tid kunne satse på ville komme, når

En nat, hvor jeg ventede i timevis i mørket på I-95 i Virginia, tog jeg dette billede. Det blev siden et af mine bedst sælgende ”art photos” til forretningsfolks kontorer. Min graffitilskende søn fortalte mig en dag, at graffitikunstneren Dash Snow var stor fan af mine billeder og blandt andet har lavet sin egen ”Hell”-version ud af Shell (som jeg stadig boykotter for at kompensere for alle dem, der ikke gjorde det under Shells støtte til apartheidregimet i Sydafrika).

de gode udeblev. Endnu en grund til, at jeg kom til at elske de ”dårlige” og ”onde” mennesker.

Særligt én fulderik glemmer jeg ikke. Han samlede mig op i sin lastbil fyldt med øl og drak fuldstændig vildt, mens han smed den ene tomme flaske efter den anden ud ad vinduet. Han kørte i vanvittig fart ud ad den smalle, 160 kilometer lange vej, der ender i Floridas Key West næsten helt nede i havet ved Cuba. Da der var opræk til orkan, var der mange steder sat vejafspærringer op, men uanset hvor store bomme der gik os på tværs, brasede han lige igennem dem, så det fløj med pindebrænde om ørerne på os. Jeg prøvede forgæves at råbe, at jeg ville af, og tænkte flere gange på at kaste mig direkte ud i havet. Men hver gang jeg var længst nede i mine vagabondering, opdagede jeg altid, at mine lidelser bragte mig lige lugt i himmerige. Og denne dyrekøbte erfaring bevirkede nok også, at jeg her ikke blot holdt ud og overlevede turen, men straks kom i snak med et par fiskerkoner i Key West, som inviterede

mig hjem. Natten igennem kappedes de om, hvem af dem der skulle gå i seng med mig, men de var for anspændte til at enes om ret meget, fordi de hele natten nervøst lyttede til vejrradioen. De vidste nemlig, at hvis stormen pludselig ændrede retning, ville deres mænd vende deres fiskerbåde hjem i utide. Og så var det med at få mig ud af sengen i en fart.

I weekenden, når sådanne chauffører var fulde, havde mit blaffeskilt den beskyttende funktion, at de i nattemørket skulle køre næsten helt hen til det, før de kunne læse det, hvorfor mange af disse voldelige "rednecks", der i forvejen var dårlige læsere, ikke nåede at skyde på mig eller smide flasker efter mig, før de allerede var kørt forbi. Nogle gange nåede de alligevel at smide flasker efter mig, men kun få gange oplevede jeg at blive beskudt – og hver gang var det sikkert kun for at skræmme mig. Filmen *Easy Rider*, som jeg havde set, lige før jeg tog til USA, kørte som et tilbagevendende mareridt for mig, da de fulde rednecks i den vendte om og kørte tilbage for at skyde Peter Fonda efter først at have skudt Dennis Hopper. Så særligt på de langsommere lokalveje, hvor de kunne vende om og komme tilbage, var jeg ifølge sagens natur nervøs, når jeg så biler med fulderikker i mørket standse op og vende tilbage. Heldigvis var det i reglen for spontant at samle mig op og tage mig med til deres fest, og til den slags fester i weekenderne kunne jeg altid hurtigt finde nogen, der gav mig husly for natten. Fulde folk er altid mere gæstfrie end de angste ædru, men derfor behøver taberne iblandt dem jo ikke at skyde til måls efter os, som har overskud nok til at stå derude i mørket for at få en plads ved festbordet. Så hvert øjeblik var ladet med spænding, fordi jeg lynhurtigt skulle beslutte, om jeg skulle løbe frem mod en bil, der var bremsset op, med flere fulde eller skæve rednecks i og risikere, at en af dem pludselig trak en pistol og skød mod mig – eller flygte ud på en mørk mark og ende med at stå der hele natten. Jeg valgte dog næsten altid at have tillid til det bedste i mennesket.

Der gik mange historier om bilister med psykiske problemer, der havde samlet blaffere op og myrdet dem eller taget dem med hjem og udnyttet dem seksuelt – eller direkte spist dem, som det skete for Jeffrey Dahmers 17 ofre, hvoraf flere var blaffere, der blev myrdet mellem 1978 og 1991. Jeg husker fra vagabondårene mindst fem familier, som

bekræftede, at deres blaffende sønner var blevet myrdet, blandt andet en kærlig familie i Minnesota. Her samlede psykiateren dr. Gove Hambidge mig op og inviterede mig hjem en nat for af samme grund at beskytte mig, da det var lige efter, at deres søn Eric var blevet myrdet.

Langt mere udsatte var naturligvis kvindelige blaffere, som jeg i de første par år så en del af, inden voldelige bilister fik dem næsten totalt

Fattig hvid "redneck" af den skydeglade/gale type, som jeg frygtede i fuld tilstand, når jeg på afstand ikke kunne kommunikere med dem. Da jeg gik rundt med de sortes fordomme over for dem, lykkedes det mig aldrig særligt godt som vagabond at integrere mig med dem. Først da jeg mange år efter i Ku Klux Klan lærte at tænke kærligt om dem, åbnede de sig pludselig op for mig overalt.

udslettet som gruppe. Da jeg hørte dem fortælle så mange rystende variationer af voldtægt, som de havde været udsat for, har jeg for længst glemt de fleste historier. En pige, som samlede mig op, fortalte, hvordan hun og en anden veninde havde blaffet, og at en chauffør havde voldtaget hende på bagsædet, mens han med pistolen rettet mod dem begge tvang den anden til at køre bilen. I mine workshops mange år senere var det en næsten stående anklage hos kvinderne, hvor privilegeret jeg havde været som mand at rejse i dette voldelige mandssamfund, men mest hyppigt fik jeg det forsigtige spørgsmål: ”Could I as a woman travel like you?” – underforstået, at det i hvert fald for dem allerede i de helt anderledes 80’ere syntes fuldstændig uden for deres fantasierækkevidde. Jeg svarede altid, at jeg ikke som mand ville være så chauvinistisk og arrogant at råde dem om, hvad jeg mente, en kvinde kunne gøre, men at hvis kvinder havde lyst til at forsøge at rejse som jeg – dog uden som jeg at sige konsekvent ja til alt – så burde de oparbejde tillid til mænd ved først at blaffe rundt i trygge katolske lande som Irland og Polen. Når de så havde fået tilstrækkelig tillid til mænd, kunne de måske forsøge sig i USA, hvor jeg kendte flere kvinder, der blaffede uden problemer. Men det var farligt at fortælle om mirakuløse undtagelser, da det let kunne tolkes, som om det var kvinders egen skyld, hvis de blev voldtaget som blaffere. Selv havde jeg oplevet disse voldelige mønstre, når jeg blaffede med sorte kvinder, hvor flere lastbilchauffører forsøgte at tvinge mig ud af bilen for at voldtage min veninde, da sorte kvinder i det hvide sind næsten per definition ses som et sexobjekt.

Netop fordi voldens sexistiske mønster er så fasttømret i alle sind, husker jeg bedst undtagelserne fra mønstret. Da jeg siden selv blev chauffør, samlede jeg engang en mand op, som stod næsten uden en trævl på i vinterkulden på motorvejen syd for Chicago. Han fortalte rystet og rystende om, hvordan han samme dag var kommet kørende og havde samlet en mor og hendes datter op. Så havde vistnok moren pludselig trukket sin pistol og tvunget ham til at køre et sted hen, hvor han først skulle bolle med enten hende eller datteren, hvorefter de havde røvet alt hans tøj og mobiltelefonen og taget hans bil. I travlheden på vej til et foredrag glemte jeg at skrive detaljerne ned bagefter.

Jeg hører selvfølgelig mange mærkelige ting på landevejen, men i hans tilfælde var jeg ikke i tvivl om, at historien var sand, da han var en pæn og helt normal gift forretningsmand. Alligevel fortalte jeg aldrig historien i mine sexismeworkshops, da den let kunne virke som ansvarsforflygtigende underholdning fra den uovervindelige angst, mine kvindelige deltagere altid sidder med i et voldeligt samfund.

Om “at ikklæde sig kærlighed”

I praksis betød min tro på mennesket, at jeg altid ”kalkuleret” måtte finde det ståsted, hvor jeg bedst kunne kommunikere min indre positive tænkning til bilisten. Jeg var rystet over, hvor dovent amerikanske blaffere blev stående ved afkørselsrampen, mens jeg altid vandrede milevidt i de store motorvejsudfletninger for at komme til en indkørselsrampe, hvor folk kom kørende langsomt ind på motorvejen. Det lønnede sig altid. Særligt husker jeg engang, hvor jeg havde fået overtalt en smuk indianerpige til at blaffe med mig fra Texas til New York. Alene hendes skønhed gav os mange lifts, blandt andet i en Ferrari, men jeg havde netop derfor svært ved at overtale hende til en lang vandring til et bedre blaffested. Men ved at vandre et par kilometer frem på motorvejen kom vi pludselig til et sted, hvor der var tabt et enormt antal dollarmønter på vejen, som vi jublende samlede op og brugte på resten af turen. Og med de glade ansigter, vi nu stod med, varede det da heller ikke længe, inden vi på den mest øde strækning i bibelbæltet blev samlet op.

Det var nemlig altid mit store problem, hvordan jeg kunstigt kunne stå og smile indbydende og tillidsvækkende til bilisterne, selv når jeg indvendig havde det ad helvede til af sult eller søvnmangel efter at have stået i timevis i frost eller kvælende fugtig varme. Det første år var smilet tit stivnet og kunstigt og afslørede min indre negativisme. Men da jeg med tiden lærte, at hjælpen altid kom, når jeg var længst nede, blev det mere naturligt og reflekterede i virkeligheden nu min indre tro på det gode og kærlige i de forbi kørende bilister. Alle bliver påvirket af naturligt smilende mennesker, og fra det øjeblik mine smil kom indefra – den kærligt tænkende vagabond og ikke en irriteret blaffer, der kun tænker

selvisk på at komme frem i livet – da begyndte vagabonderingen at gå som en leg for mig. Når først jeg var kommet ind i varmen i bilerne (for ikke at tale om kulden i airconditionerede biler efter at være helt dehydreret og gennemsvedt i sydens fugtige hede) blev hele denne vidunderlige leg med mennesker så meget lettere og mere spændende. For rigtig leg forudsætter naturligvis dialog, og gennem dialogens spændende åbenbaringer bliver livet først gensidigt berigende. Men også her lærte jeg, hvor svært det kan være at åbne sig kærligt over for mennesker, hvis man selv er i smerte og derfor let ender med at tænke negativt, frygtsomt eller bebrejdende over for forbryderen eller massemorderen. Jeg mærkede jo hurtigt, hvordan mit eget humør svingede fra dag til dag – ja, fra time til time – i takt med den kærlighed, jeg selv fik fra andre, hvorfor jeg i mine gode øjeblikke var særlig opmærksom over for de mennesker, der åbenbarede, at de aldrig havde fået kærlighed.

I løbet af en lang dags vagabondering fik jeg mange forskellige lifts og kunne nogle gange om eftermiddagen være helt udbrændt af at høre på folks historier. I reglen tog jeg mig en lur i en bil ved 16-17-tiden, hvorefter jeg i aftentimerne var nødt til at begynde at tænke på at finde et overnatningssted. Nogle havde i løbet af samtalerne røbet så personlige ting om sig selv, da de vidste, at de aldrig skulle se mig igen – eksempelvis de kriminelle – at det ikke var let for dem at tage mig med hjem. Andre ønskede af samme grund, at jeg kom med hjem og boede hos netop dem. Når jeg lige havde forladt et kristent hjem efter morgenbønnen, husker jeg, hvordan jeg altid elskede friheden ude på landevejen igen – hvorfor det kunne være irriterende kort efter at skulle bede sammen med budhister for til sidst at knæle i bøn i et muslimsk hjem om aftenen. Så det meste af dagen prøvede jeg at gøre mig selv så uinteressant, at folk ikke øjeblikkelig ville invitere mig hjem for i stedet – ganske vist med lidt skyldfølelse – at nyde den uforpligtende frihed til at svømme som en fisk dagen lang, inden min tro på mennesket og derigennem alle dets kærlige guder igen lod mig fange ind med dets allestedsnærværende ”frelsende” fangarme. At min tro var stærk og forløsende ved jeg, da jeg selv i de mindste byer efter midnat på mindre end en halv time *altid* gennem fem år fandt et hjem at bo i.

Jeg bad kristen morgenbøn, da jeg boede hos Bob Cload og hans kone i Durham, North Carolina, og buddhistisk aftenbøn, da jeg boede hos Joyce Frampton i Seattle, Washington.

Hvor jeg dog i dag savner friheden i blot at vandre ud ad endeløse landeveje uden at være tvunget til at forholde mig til mennesker. Mine læsere har ofte misforstået mig og troet, at jeg er den fødte menneskeelsker. Nej, som grundlæggende meget kejtet og indelukket er det en side, som jeg kun gradvis tillærte mig og kun i kortere stunder kunne leve ud i virkelighedens verden.

Men om aftenen begyndte det at blive kritisk, og hvis chaufførerne forekom mig en lille smule spændende, begyndte jeg at underholde dem med mine vagabondhistorier fra det virkelige liv, hvorpå de tit sagde: ”Har du ikke lyst til at komme hjem og fortælle min kone om alt det spændende, du har oplevet?” Selvom jeg tænkte i egoistiske baner for at blive inviteret hjem, lærte jeg dog, at det kun virkede, hvis det kom naturligt indpakket i form af en gensidig dialog, hvor jeg kærligt og indlevende spurgte dem selv ud om deres liv. Kalkuleret og manipulerende, så det ofte gav mig kvalme, lærte jeg nøjagtig, hvilke historier der virkede på hvilken slags mennesker, men hvis jeg af desperation, når natten faldt på, blot begyndte at lire dem af på autopilot, gav det altid bagslag. Nøjagtig som jeg siden lærte som foredragsholder.

En spændende forretningsmand i Florida forekom mig at lytte intenst og sagde hele tiden: ”Oh yeah, really, oh yeah, wow, hard to believe” og så videre. Men da tidspunktet kom, hvor han skulle dreje fra, og jeg var sikker på, at han nu ville tage mig med hjem, åbnede han blot bildøren og sagde noget om, at sådanne skrøner måtte jeg længere ud på landet med. Det siger nok mere om amerikanernes enorme gæstfrihed end om mig, men efter sådanne relativt få nederlag konkluderede jeg altid, at jeg havde været for egoistisk og manipulerende og tænkt mere på mine egne øjeblikkelige behov end på bilistens. Den ”gode vagabond”, lærte jeg, måtte først og fremmest tænke på sin chaufførs dybere behov, som for manges vedkommende på de lange og kedelige køreture naturligvis inkluderede behovet for at blive underholdt, så det blev til en positiv og tankevækkende oplevelse at samle en blaffer op.

Det var eksempelvis altid mere interessant for dem at høre om mine oplevelser i deres eget samfund end i mit eget. Selvom de ofte indledte med spørgsmålet ”So how is Denmark like?”, vidste jeg, at det var

en høflighedsfrase, og at de ikke evnede at tænke ud over Amerikas grænser. Bortset fra de få politisk interesserede, hvor jeg især holdt af debatter med dybt konservative om, hvor mange penge de ville kunne spare gennem velfærdsstatens velsignelser. Her lærte jeg allerede på landevejen det, jeg siden kom til at undervise i på universiteterne, at kun ved at appellere til folks egen egoistiske pengepung kunne jeg overbevise ”sælge” et mere retfærdigt økonomisk system til dem. Særligt når det gjaldt min evindelige sult kunne det være svært ikke at tænke på mine egne øjeblikkelige behov. Ofte gik jeg i flere dage uden mad. For det meste fik jeg dog aftensmad og morgenmad i de hjem, jeg overnattede i, og vænnede mig til i løbet af dagen ikke at spise noget for ikke at få hurtige sultfølelser.

Ofte blaffede jeg i dagevis og havde derfor brug for, at chauffører tilbød mig mad. Alligevel husker jeg ikke en eneste gang, hvor jeg direkte bad nogen om mad, da jeg jo ikke ønskede at blive set som en snylter. Derimod lærte jeg endnu en gang, at når jeg konsekvent tænkte kærligt og indlevende om bilisterne, følte de sig altid så godt tilpas, at de på et tidspunkt spurgte, om jeg ikke havde lyst til noget at drikke og spise. I reglen var det forretningsfolk, der ingen problemer havde med at afskrive vores fælles måltid på en restaurant på deres ”expense account”. Jeg husker også, hvordan jeg så hverken kunne eller ville vælge en ret på menukortet, idet blot det at vælge ville betyde, at jeg tænkte på mig selv. Derfor sagde jeg altid til min chauffør, at han skulle vælge noget til mig, som han selv syntes om. Hvorefter jeg altid roste hans gode smag, selvom det var steaks eller andet, jeg ikke selv ville have valgt. Det blev så naturligt for mig, at jeg aldrig siden selv har kunnet vælge på restauranter. Da jeg i 2012 rejste rundt i USA med Søren Pind for at filme *Pind og Holdt i USA* til DR2, lod jeg altid ham vælge for mig, idet han med sin store indlevelsesevne altid gættede mine dybere behov, når jeg ikke i øjeblikket kunne beslutte mig.

Hvis jeg ikke var sammen med mennesker, satte jeg mig i vagabond-årene lige så gerne ind i restauranter og spiste andres levninger, inden servitricen kom, hvorefter jeg kiggede på menukortet og sagde, at jeg havde brug for mere tid til at beslutte mig – og derpå forsvandt, inden

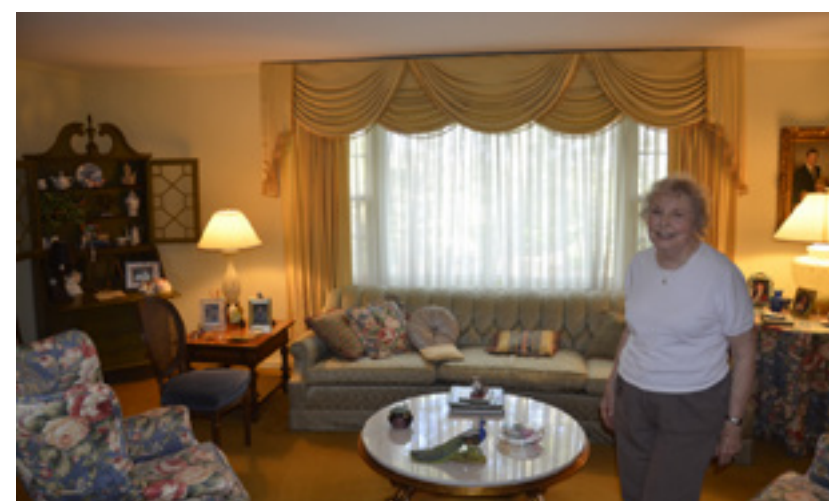
hun kom igen. Lidt mere uærligt brugte jeg det første år det trick at sætte mig ind på store restauranter og blot bestille en kop kaffe og få regningen på 25 cent – for derefter at sætte mig ved et andet bord og bestille et rigtigt måltid med regning hos en anden servitrice og til sidst ved udgangen kun at betale regningen med de 25 cent på. Men da jeg med tiden udviklede min identitet som vagabond, opgav jeg sådanne uærlige metoder, delvis inspireret af Bob Dylans ord: ”To be an outlaw you have to be completely honest.”

Jeg blev hyppigt forbavset over den tillid, folk havde til mig, når de inviterede mig hjem og overlod mig alene dagen lang omgivet af dyre malerier, sølvtøj og alskens ting, jeg kunne have hugget, uden at de opdagede det. Da de i sådanne rige forstadshjem ofte smed alle deres småmønter på et bord, var det altid fristende for mig ”lige at låne 35 cent” til en busbillet ind til byen. Men jeg gjorde det aldrig, da jeg vidste, at en sådan uærlighed gradvis ville genspejle sig i mit sind, så det ikke længere ville kunne signalere den ærlighed, som fik folk til at vise mig så meget tillid. At jeg var så bevidst om dette, skyldtes, at jeg hele tiden krydsrejste tilbage til ghettoernes kriminelle verden, hvor det var let for mig at studere, hvordan uærlighed gradvis eroderer mennesket til et punkt, hvor omgivelserne begynder at ”ghettoisere” det. Og som ghettoiseret menneske når man ingen vegne som vagabond.

Jeg står i evig gæld og taknemmelighed til alle de amerikanere, som hjalp mig med at indse, at selv de mest lukkede og fjendtlige mennesker med lidt omtanke og hjælp kan forvandles fra grimme, duknakkede ællinger til kærlige, stolte svaner. Men jeg tænker også på alle de politibetjente, der daglig hjalp mig, skønt de mange steder havde ordre om at arrestere mig. Eksempelvis på det lange stykke motorvej gennem Virginia, som jeg skulle igennem mindst én gang hver måned for at blaffe op og se mine nyfremkaldte billeder, som jeg først opmagasinerede hos Eveleen Henry i Washington og siden hos Marly i New York. Alle andre blaffere her smed de i fængsel, men jeg lærte igen, at når man tænkte positivt og kærligt om politiet, kunne man også få dem til at gøre alt for sig. Når de standsede for at arrestere mig, foldede jeg hurtigt mit blaffeskilt sammen og løb op til politivognen og råbte jublende glad til

En af dem, der troede på mine historier, var bankmanden Jack Ray, som samlede mig op 17. december 1973. Efter at have vist mig sin private lufthavn og bank gjorde han mig til taler i sin Lions Club. Da jeg vendte tilbage i 1978, inviterede han mig til en dramatisk middag i en privat klub kun for hvide og med selveste FBI-direktøren som gæst, som jeg anklagede for at have myrdet min sorte ven Popeye. Da jeg sidst vendte tilbage i 2011, var han død, og en stor park i byen opkaldt efter ham. Her nederst viser hans enke mig stuen, hvor jeg havde fotograferet dem sammen 38 år tidligere.

dem: "Oh, wow, I can't believe how nice American cops are. They always come and help me when I am stuck in the most awfull places." På den måde fik jeg dem dels til at indse, at jeg var en naiv dansk turist, der ikke kendte loven her, og appellerede samtidig til deres nationale stolthed med det resultat, at de altid kørte mig til et bedre sted at stå. Engang var det dog ved at gå galt, da jeg som altid blev sat af lige efter The Harbor Tunnel-betalingsstedet på omkørselsvejen ved Baltimore, hvor der var store bøder for at blaffe. Her blev jeg smidt ind bag i politivognen, mens betjenten begyndte at tjekke mine oplysninger. Pludselig vendte han sig om og sagde: "Didn't I give you enough warning last year, when I picked you up here?" Men han var lige så overrasket som mig over hele to gange at have samlet mig op nøjagtig det samme sted, at han også denne gang lod mig snakke mig ud af det og kørte mig til et bedre sted. Ofte roste jeg også politiet for netop at stoppe og tjekke mig op til tre gange om dagen "for ved at gøre det umuligt for 'the bad guys' at blaffe kan bilisterne jo trygt samle os andre op".

Skønt hvert tiende lift var med kvinder, hævdede de ofte, at de kun havde samlet mig op, fordi jeg skiltede med, at jeg ikke var amerikaner. Og selv da ville ældre damer hyppigt ikke lade mig komme ind i bilen, før jeg havde vist dem mit pas, "da du jo ligner Charles Manson" – selv når jeg de første år blaffede med min korthårsparyk på. Ofte forgreb ældre damer sig pludselig på mit lange hår og satte det op med nåle. "Oh, how cute you would look with a haircut," hørte jeg dem så sige den ene gang efter den anden. Men tænk sig, at sådanne kvinder havde mod til at overvinde deres angst, når de samlede mig op, på trods af al kriminaliteten, som de ikke forbandt med "udlændinge".

Engang fik jeg et glimt af, hvilke undertrykte behov der måske lå bagved, da jeg kom til at sende lidt for kærlige signaler ud. En bilist på I-90 nord for Chicago havde lige tilbudt mig det såkaldte "love drug", MDMA, som gør én forelsket i alle mennesker. Men det næste lift, jeg fik, var med en stiv 80-årig dame, som på grund af min ustyrlige forelskelse ikke kunne undgå at blive påvirket. I løbet af de næste par timer begyndte hun at opføre sig som en nyforelsket teenager, så det var en lidt flad fornemmelse, vi begge stod med, da rusen forsvandt. Bagefter

Den fattige Celia, da hun skræmt holdt mig på afstand med sin pistol under mit første besøg hos hende efter en 76 kilometer lang cykeltur fra Marys shack i Alabama. Jeg kom for at se hendes by, Notasulga, hvor de sorte var oprørte, da det kort før var kommet frem, at de hvide gennem 40 år havde lavet et syfilisforsøg på 400 fattige sorte mænd, som uden at vide det blev nægtet behandling med penicillin. Så Celias frygt for de sortes vrede var velbegrundet.

funderede jeg længe over, om en sådan lille dosis pulver hver dag mon kunne gøre mig til den perfekte vagabond, men konkluderede, at kunstige stimulanser nok med tiden ville afsløre mig i form af uærlige vibrationer. Det eneste love drug, der virkede og gjaldt, var den ægte *love*, jeg vedvarende fik af andre mennesker.

Nogle gange var jeg rystet over, hvor meget angst ældre kvinder kunne have over for mig. Da jeg en dag stod og fotograferede en gammel, hvid kvinde uden for hendes faldefærdige shack i Alabamas enorme skove, ville hun godt tale med mig i sin ensomhed. Men hun holdt mig hele tiden på sikker afstand med sin pistol. Det blev til et billede, der ikke kom med i min bog, men som en fransk kurator 30 år senere opdagede som ”kunst” og udstillede på Europas førende fotomuseer. Ligesom den hollandske musiker Marike Jager blev inspireret af det til sin sang om ”Celia Trigger” og brugte billedet på sit pladeomslag. Da jeg så, hvor meget angst kvinden havde, blev det så meget vigtigere for mig at vinde hendes tillid gennem kærlig tænkning. Det lykkedes da også i en sådan grad, at den fattige 87-årige kone efter flere besøg hos hende til sidst bad mig inderligt, om jeg ikke nok ville køre hende til Phoenix i Arizona. Hun ville ud for at dø hos sin søster. Jeg hjalp hende med at slå brædder for vinduerne i den forfaldne shack, som hun godt vidste, at hun aldrig fik at se igen, men hun ville ikke have, at de omkringboende sorte skulle flytte ind. Hun var hundeangst for mit lange hår og skæg, men da hun ikke havde andre måder at komme derud på, sad hun med en pistol i hånden hele vejen. Hun var så svag, at jeg måtte bære hende, hver gang hun skulle ind et sted undervejs, men alligevel blev hun ved med at klamre sig til pistolen. Bilen var så gammel, at vi kun kunne køre 50 kilometer i timen, så den 2.800 kilometer lange rejse tog os fire dage. Hun havde sparet op i flere år for at få nok til benzinen, men hun havde ikke penge til mad, så jeg måtte flere gange ud for at stjæle gulerødder og andet spiseligt langs vejen. På næsten hele turen sad hun og snakkede om den racistiske guvernør Wallace og om, at hun håbede på, at han blev præsident, inden hun døde. Jeg lærte mere om racisme på den tur, end jeg kunne have læst mig til gennem et helt liv.

Øverst den 50 kilometer lange smalle kantsten, jeg hver gang måtte vandre langs på den larmende motorvej for at komme ud af Chicago. Og spaghettihøjvejene i ofte fem etager, som jeg i mange byer skulle kravle op på og finde rundt i – uden at der var vejskilte for vagabonder – og så håbe på, at det var den rigtige, jeg var havnet på.

Glynn og Vicky

Da jeg efter mine fem år som vagabond senere brugte 30 år af mit liv på at rejse på en hel anderledes ufri måde som foredragsholder, er jeg igen og igen endt med at køre mange af de samme strækninger, som jeg dengang blaffede. Jeg har derfor i bilen brugt meget tid på at fundere over, hvad jeg gjorde rigtigt, og hvor jeg fejlede, hver gang jeg kører forbi de steder, hvor minderne dukker op om, hvordan jeg stod der i timevis og ventede på lifts. Jeg fatter stadig ikke, at jeg nåede så vidt omkring – 160.000 kilometer i alt i alle stater, hvor jeg kunne blaffe. Kun Alaska og Hawaii nåede jeg ikke til dengang, men har siden fløjet dertil med mine foredrag. Med en gennemsnitsfart på 50 kilometer i timen må jeg have brugt over 3.000 timer på at sidde i bilerne. Alligevel fløj tiden af sted, fordi jeg hele tiden havde nogen at snakke med, mens de samme strækninger i dag i min bilensomhed forekommer endeløse. På fire dage kunne jeg dengang nå de 5.000 kilometer fra kyst til kyst (fordi jeg kunne sove i bilerne under kørslen), mens det hver gang siden har taget mig otte dage at køre samme strækning i egen bil. Dengang kunne jeg finde på at tage fra San Francisco til New York for at købe et par sko af mærket Georgia 5000, fordi jeg vidste, at de var et par dollar billigere der – og undervejs endte jeg så altid med at sige ja til nogen, som i stedet tog mig til Florida og forærede mig et par.

Ved at køre de samme strækninger i dag er jeg selv – eller mine danske medpassagerer – ofte blevet mine største beundrere over det, jeg fik udrettet dengang. Særligt mine amerikanske elever, som kender disse veje, har aldrig fattet, at jeg kunne gøre det, og at jeg alligevel blev ved med at vende tilbage til mine venner eller tidligere kærester i disse udfordrende kæmpebyer. Således lykkedes det mig på en og samme isnende kolde dag at besøge fire tidligere ”kærester” i Chicago og St. Louis og spadsere 50 kilometer og blaffe 500 kilometer for at nå frem til dem alle.

Fra dagbogen 28. februar 1973 i Chicago:

”Efter morgenmad hos Christian gik jeg over og besøgte Denia Lewis, der blev rigtig glad. Hendes bedste veninde, Theresa, var netop blevet myrdet. Blaffede sydpå ved 12-tiden. Politiet samlede mig op. Fik først forskellige rides langt uden for byen, bl.a. af en ”straight” militærnægter,

som gav mig sit kort. Så nogle unge, langhårede rednecks. En fyr fra luftvåbenet kørte mig helt til Alton. Ledte efter Sharon Lees hus. Fandt det til sidst. Tog så til Ann (Ruffner), som ikke var hjemme. Fandt det til sidst. Tog tilbage til Ann, som nu var hjemme og tog mig til Carol og Chris.”

Efter at have overnattet hos Ann Ruffner samlede to piger mig næste dag op og tog mig ned til Mardi Gras i New Orleans i sydstaternes varme. Alt for ofte blaffede jeg forgæves til dem, da jeg jo ikke havde telefon eller anden mulighed for at kontakte dem på forhånd – og stod så fortabt og hjemløs i de menneskeblæste forstads kvarterer. Chicago vendte jeg eksempelvis tilbage til mindst otte gange i de fem vagabondår, Detroit langt oftere, og New York ikke mindre end 28 gange. Skønt jeg på vejen op til NYC hver gang skulle kæmpe mig gennem New Jerseys – ”the shithole of the nation” – gigantiske industriområdes virvar af spaghetti-højveje, som jeg så som et billede på de sortes kamp mod det, jeg ligesom dem opfattede som et menneskeødelæggende ”system”.

Dybere behov

Jeg er taknemmelig for, at min far, det første år jeg var i USA, sendte mig et kamera med ordene: ”Hvorfor ikke i stedet sende nogle billeder hjem til os om alle de spændende mennesker, du møder derovre?” Han var træt af, at både jeg og han brugte så meget tid på de typisk 70 sider lange vrede politiske breve, jeg skrev hjem i mit faderopgør. Det var næsten kun i brevene til min far, at jeg skrev så ideologisk og retorisk, mens jeg til de fleste andre venner blot skrev om de oplevelser, jeg rent faktisk havde. Det opdagede jeg først for nylig ved at sammenligne ”tonen” deri. Så min radikaliserings handling måske, når alt kommer til alt, mest om at puste mig op over for min far. Som præst så han hellere, at jeg som ham forholdt mig lidt mere jordnært til mennesker end til virkelighedsfjerne idéer og fik mig på den måde forvandlet til ”Che Guevara with a camera”, som den berømte krigsfotograf Susan Meiselas siden skrev om mig.

Men som god vagabond kunne det være distraherende samtidig at ”fokusere” fotografisk på de mennesker, jeg mødte på min vej. Da jeg for alvor begyndte at fotografere, skete det i mit eget hoved for at kunne huske disse skæbner, altså som en slags fotografisk dagbog, så jeg slap for at bruge så meget tid på at beskrive dem alle i mine dagbøger, som jeg brugte alt for meget tid på det første år. Men da fotograferingen begyndte at tage overhånd, fordi jeg erkendte, at jeg var i gang med at skabe et dokument med interesse for en større kreds, kunne det være svært at være helt nærværende over for mennesket, jeg samtidig fotograferede og i processen stillede mig på afstand af. For at denne uærlighed ikke skulle skinne igennem, prøvede jeg at gøre det til en regel at opnå intimitet, nærvær og forståelse for mine værter ved at bo hos dem i flere dage, før jeg naturligt begyndte at fotografere dem.

Blandt de mange fejl, jeg gjorde som vagabond – ud over nogle gange i hast at folde mit blaffeskilt ud og i timevis stå med det omvendt, uden at kunne forstå, at ingen samlede mig op – var mit ustandselige menneskelige svigt, da jeg efter et par år fik mod til at blaffe på sydens landlige sideveje. For så kunne jeg have svært ved at ”fokusere” på mine fortrinsvis hvide chaufførers dybere behov, samtidig med at jeg spejdede efter de sortes forfaldne shacks i vejsiden. Da mange af dem med de største psykologiske behov for en forstående samtale samtidig var de største racister, måtte jeg tilmed ikke engang lade dem vide, at jeg også interesserede mig for de sortes behov. Og da det i reglen var på virkelig øde sideveje, skulle der også enormt meget mod til at blive sat af, når jeg så en spændende shack, hvor der tit kun var mennesker hjemme ved aftenstid. Det kunne nemlig tage timer, inden jeg igen kunne få et lift på den strækning, og de fleste fattige sorte var for skræmte til, at jeg kunne bede dem om overnatning. Så både af den ene og den anden grund endte jeg med at blive siddende og fortsætte samtalen med chaufføren i bilen, men huskede, hvor jeg havde set den eller den spændende shack. Med det resultat at der, med min fortsatte ”om at sige ja”-måde at rejse på, kunne gå tusinder af kilometers blafning, inden jeg kunne vende tilbage, hvorefter situationen ofte gentog sig, så jeg følte, at jeg heller ikke med den nye chauffør kunne tillade mig at stige af. Jeg har stadig hæfter

Øverst Glynn og Vicky, da jeg i 1986 havde min familie med og boede hos dem. Jeg har ingen billeder af dem fra vagabondårene, da jeg kun sjældent havde råd til at fotografere de hvide med de 72 billeder, jeg havde til rådighed ugentligt. Nederst Hugh, som jeg boede hos, inden han røg i fængsel for indbrud hos blandt andet Glynn.

med notater om alle de steder, jeg ønskede at vende tilbage til, men ikke nåede i vagabondårene – og da jeg tre år efter, i 1978, endelig vendte tilbage i egen bil for at give min bog til de fotograferede, var det allerede mange steder ved at være for sent. Mange af de fattige sorte flyttede i slutningen af 70'erne ud af deres historiske shacks og ind i de ufotogene plastikskurvogne. Så ”ægte” vagabondering kunne både være et plus og et minus for udviklingen af *Amerikanske billeder* – og i hvert fald for at skildre en vigtig historisk periode tilfredsstillende.

Tidsbegrebet hører også med til min definition af ”den gode vagabond”. Det vil sige at følge de mennesker, jeg dengang mødte, livet igennem for at se, hvordan de siden udviklede sig – og derigennem måske finde sandheden, de rummede. Da mine billeder af dem fik os rystet næsten symbiotisk sammen, har alene den grund, at de optrådte i mit værk, været så meget desto større grund til livet igennem at søge tilbage til dem.

Engang havde hippieparret Glynn og Vicky Queen samlet mig op i deres VW-rugbrød uden for Raleigh. Det var i 1973, i de år, hvor jeg, når jeg så et VW-rugbrød i horisonten, vidste, at jeg altid fik et lift. Der var ikke mange hippier tilbage på det tidspunkt, men udviklingen gik lidt langsommere her i Syden. De var oprindeligt fra Virginia, men havde begge brudt med deres familier, fordi de var racistiske, og havde nu slet ingen hvide venner, fordi de var begyndt at hænge ud med de sorte (som jeg i dagbogen stadig kaldte for ”negre” i 1973). De inviterede mig nu ud til deres lille farmhouse, som den langhårede Glynn havde lejet af en onkel og sat et par hippieskure på. Det blev et fotografisk gennembrud for mig at opdage de sorte i tobaksmarkerne. Jeg var oprindeligt blaffet fra Norden til North Carolina for at se tobakshøsten derude i det fattige øst, men var jeg havnet i det mere velhavende vest hos Tony, som introducerede mig for så mange spændende, uddannede middelklassesorte, at jeg nu kom flere måneder for sent til tobakshøsten i øst. Typisk mig at komme for sent alle steder, når jeg havde et mål. Men jeg kom ikke til at fortryde det, da Tony med sin dybe indsigt i sort og hvid psykologi blev min livslange og uundværlige ledsager som foredragsholder. Men dertil var jeg heller ikke nået uden den hvide hippie Glynn. For hver aften

kom alle hans fattige tobaksarbejdende venner og drak øl med ham, og det var faktisk gennem disse kontakter, at jeg tog mange af mine bedste billeder fra ”det sorte bælte”, der gik fra tobaksmarkerne ned gennem bomulds- og sukkerrørsmarker længere nede i sydstaterne. Billeder, som ellers ville have været umulige for mig at tage, da man ikke kunne blaffe på disse øde sideveje.

Dengang var Glynn og Vicky vegetarer og stærkt venstreorienterede. Men hver gang jeg siden besøgte dem, var der sket små forandringer. Allerede på min første tur tilbage for at give min bog til de fotograferede i 1978, lagde jeg mærke til, at de havde fået mere velstand på landet, og Glynn kørte nu rundt med en isvogn og solgte is til de fattige sorte børn. Og da jeg i 1985 kom og boede hos dem med min kone og vores nu femårige søn, Daniel, havde de fået et par børn, han kunne lege med. Fint nok, men nu var det lange hår røget, fordi han havde fået fast arbejde, og min vegetarkone blev skuffet over, at der nu også var kommet kød på bordet. Da det var gennem dem, jeg de første år fandt frem til mine sorte venner i dette vidtstrakte skovområde, hvor de konstant flyttede rundt til nye shacks (efterladt af fraflyttede hvide), hver gang deres gamle brændte ned efter kaminbrande, blev jeg chokeret, da jeg opdagede, at der nu aldrig kom sorte venner i huset hos dem mere. “They turned niggers on us!” svarede Glynn lidt tøvende, da han godt vidste, at jeg ikke brød mig om et sådant racistisk sprog. Det begyndte med, at en af deres venner, Hugh (som i *Amerikanske billeder* ligger i sengen øverst på side 184), havde røvet alt fra dem, og han sad faktisk 25 år i Central Prison i Raleigh, hvor det aldrig lykkedes mig at besøge ham. Nu hvor jeg selv havde fået bil, kunne jeg dog siden uden deres hjælp finde frem til alle mine sorte venner, som jeg fortsat besøger i dag.

Glynn og Vicky er siden blevet rigere og rigere og har efterhånden bygget deres lille, rådne farmhouse om til et mindre slot, mens Lefus og alle de andre sorte i området er blevet fattigere og fattigere. Hvorfor? Jo, som Glynn fortalte os, da jeg i 1995 havde gymnasieeleven Ulla Dalum med for igen at bo hos dem, fordi han nu ligesom de andre hvide kun ansatte mexicanere, og alle de sorte i tobaksmarkerne ligeså var skiftet ud med mexicanere. Og nu hvor han kun havde fået hvide venner og et

Glynn og Vicky fik enorm betydning for *Amerikanske billeder*. Til drukfesterne i deres stuer mødte jeg allerede første aften Lep Whitley, som skulle blive min livslange ven. Til venstre Leps kæreste, Carolyn, som siden blev myrdet.

Lep havde været i fængsel som gangster i New York og havde 15 børn med 15 forskellige kvinder. Han optræder mange steder i mit show. Glynn og Lep havde været bedste venner, men da jeg i 1986 fik lokket den modstræbende Glynn med på besøg hos Lep og hans søde kone, Gertrude, som fik ham reddet ud af kriminalitet, havde de ikke set hinanden i 13 år, skønt Leps fattige trailerpark lå kun et par kilometer fra Glynn og Vicky nu store udvidede landområde.

Den bomstærke Lep, som havde arbejdet hårdt med at udvide Glynn's jord, og jeg måler gennem årene styrke og hårpragt, her i 1986, i 1994 og i 2007. Her var han i dyb sorg efter Gertrudes død af kræft – kvinden, der havde reddet hans liv. Under mit besøg i 2009 havde han fået en ny kæreste og er blevet "frelst". Sammen kommer de nu i de store integrerede evangeliske megakirker.

Lep tog mig med til et utal af omegnens sorte, som blev til en del af *Amerikanske billeder*, og venner for livet. Men størst betydning fik hans far, Lefus, som har været udstillet på museer overalt i Europa. Hvert år når jeg siden vendte tilbage, lå Lefus altid døddrukken i en anden shack, da han brændte de gamle af i kaminbrænde.

Mine "ærlige" billeder af Lefus gjorde det svært at få mit show ud på amerikanske highschools, der frygtede, at de ville intensivere elevernes negative fordomme om sorte som "dovne" og "apatiske". Men at billeder lyver selv over for fotografen, var Lefus samtidig et godt eksempel på. Da jeg i 2003 rejste rundt for at filme mine venners egen opfattelse af deres liv, modsat MIN fortolkning i *Amerikanske billeder*, gik sandheden om Lefus op for mig. Modsat billedet af en "lazy drunk nigger" med familieopløsning og så videre bekræftede alle over for mig, at Lefus aldrig havde mistet én dags arbejde i sit liv. Han begyndte at drikke i weekenden som fæstebonde, men mistede jorden, da de hvide farmere pressede de sorte ud. Siden blev han som bygningsarbejder hver morgen klokken fem hentet af sjakket og kørt til Raleigh, hvor han byggede alle de skyskrabere, der ses i hovedstaden i dag. Først efter fyraften begyndte han at drikke – det vil sige når jeg besøgte ham om aftenen. Min overfladiskhed bestod i, at jeg aldrig havde boet hos ham i 24 timer, men hos hans søn Lep. Under hvert besøg boede de i en ny forfalden shack, men havde altid haft det tætteste familieforhold, ligesom familien stadig mødtes hver søndag. Jo, det var i sandhed Lefus, som byggede Amerika, indser jeg i dag. Så hvordan kunne jeg i 30 år lyve for mig selv og andre med mit stigmatiserende billede? Min helt døde 17. marts 2004

Leps søskende i 1973, Kenney (født 1969), Gween (født 1968) og Terry (født 1966).

stigende arsenal af våben, var han blevet et spejlbillede af den frygtens racisme, som han som ung hippie havde reageret så stærkt imod. Han var endog blevet lokal leder af det republikanske parti og slæbte os med rundt for at møde sine republikanske venner. Her stod han over deres hyggelige barbecues og brokkede sig til Ulla og mig over alle de skatter, de skulle betale, og over al den socialhjælp, de sorte fik (altså fordi han og hans arbejdsgiver venner ikke vil give de sorte arbejde!).

Men det var godt for mig at bo hos Glynn igen, for jeg havde i det sidste års tid raset mod republikanerne under deres obstruktion af præsident Clintons politik, i en sådan grad at de efterhånden var blevet en ansigtsløs fjende for mig. Og da jeg holdt meget af Glynn og hans hvide venner, fik jeg lejlighed til at leve mig ind i mennesket bag den deprimerende republikanske facade i dagens USA. For den forvandling, jeg har set Glynn og Vicky og mange andre fra min generation gennemgå over årene, var jo parallel med den historiske udvikling, det hvide Amerika havde gennemgået – helt op til Trump. Glynn døde i 2012 af sygdommen hepatitis C, men Vicky fortalte mig efter valget, at hun havde stemt på Trump ligesom Glynn – den gamle hippie – ville have

Jeg kunne skrive en hel bog om blot denne familie, som Glynn og Vicky dengang førte mig ind i. Øverst sammen med moren Mosel, da de i 1978 fik overrakt min bog, som Gween står med. Og til venstre ses Gween mere sig over billederne af sig selv i 2003. Som dataspecialist er det hende, der e-mailer mig de seneste nyheder, nu hvor jeg selv er blevet pensionist og ikke længere kan besøge dem hvert år. For kun over tid lærer man sandheden om mennesker at kende.

DARKNESS AT NOON

Baton Rouge, La

36 år efter at jeg tog dette billede, fotograferede jeg den samme familie det samme sted under disse larmende "højveje" i Baton Rouge under fortravlede hvide bilister og gungrende lastvognstog – i sandhed billeder af en fastlåst underklasse generation efter generation.

DARKNESS AT NOON

In contempt of mankind: while two thirds of mankind is starving, the super powers waste billions trying to reach the moon. Here a moon rocket is being sent up while an old black man sits in front of his shack with no electricity or water - too weak from malnutrition and disease to lift his head to see the rocket rising over his "house".
Titusville, Florida

Jeg var blaffet hele vejen fra Norden ned for at se denne raketopsendelse, og når man betænker, hvor ofte disse blev udsat grundet dårligt vejr, er det egentlig utroligt, at det lykkedes. Jeg var så glad bagefter, at jeg stolt blaffede de 2.000 kilometer op til Marly i New York for at fortælle hende om det.

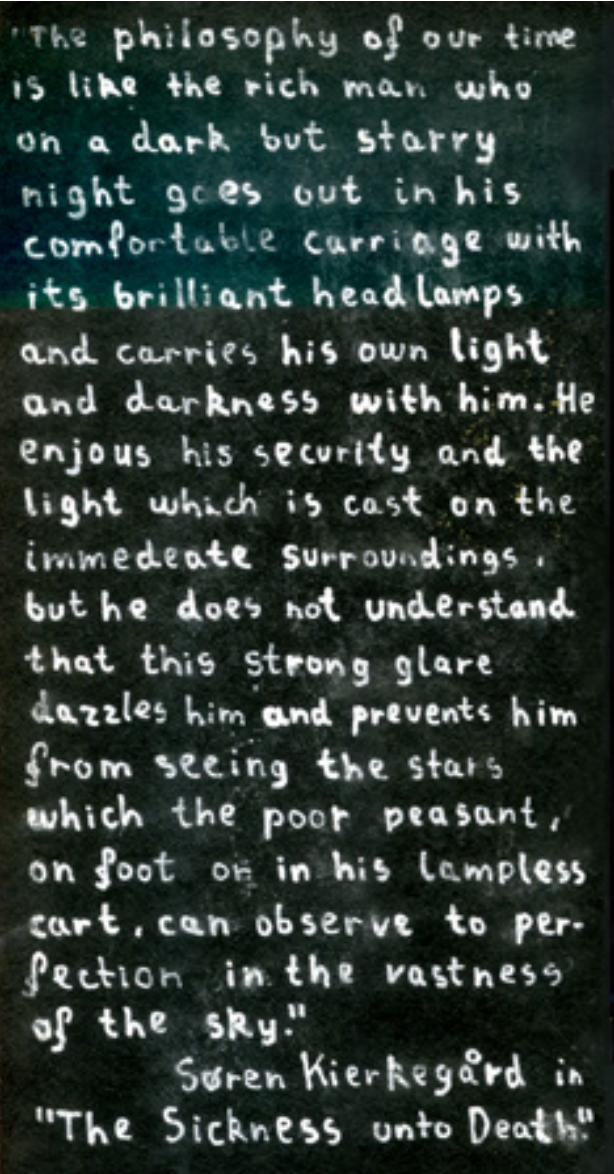
gjort det. Hvorved de endnu en gang bidrog til at øge den voksende økonomiske kløft mellem sorte og hvide, der var eksploderet lige siden mine vagabondårs relative lighed. Det var den, jeg så tydeligt kunne se, hver gang jeg besøgte Glynn's gamle sorte ven Lep, som ikke engang var klar over, at Glynn stadig boede kun en halv kilometer fra ham.

I deres lille landsby var jeg i sandhed blevet budbringer mellem det sorte og det hvide Amerika – den rejse, jeg var startet på som vagabond, men hvis dybere mening, jeg først gennem årenes tidsfaktor kan se den virkelige værdi af. Gennem vagabonderingens fjerde dimension (at rejse rummeligt) – med tidsfaktoren inkluderet – havde jeg langsomt forvandlet mig fra Kierkegaards ”tragiske revolutionære helt”, som kan ofre menneskene omkring sig for et højere gode, til hans ”troens landevejs-ridder”, som kunne lade sig være upåvirket af, og endog tilgive, at menneskene, han mødte på sin vej, myrdede og skadede hinanden – i den faste overbevisning, at denne absurditet kun kunne forhindres gennem en tro på Guds kærlighed.

Så lad mig afslutte dette kapitel med et Søren Kierkegaard-citat, som jeg dengang brugte i de illustrerede billedbøger, jeg rejste rundt med. Citatet satte jeg ved siden af mit billede af en fattig sort mand siddende uden for sin shack, mens en måneraket stiger op over hans hus, uden at han er klar over det, da han ikke havde elektricitet og radio, der kunne informere ham om det. Jeg skriver det på engelsk, fordi det var på landevejen mellem eloider og morlokker, jeg først lærte at forstå lidt af Kierkegaard, sådan som jeg fik ham overleveret af både mine oplyste og ikke så oplyste chauffører:

”The philosophy of our time is like the rich man who on a dark, but starry night goes out in his comfortable carriage with its brilliant headlights and carries his own light and darkness with him. He enjoys his security and the light which is cast on the immediate surroundings, but he does not understand that this strong glare dazzles him and prevents him from seeing the stars which the poor peasant, on foot or in his lampless cart, can observe to perfection in the vastness of the sky.”

Søren Kierkegaard in *“The Sickness unto Death”*.

The philosophy of our time is like the rich man who on a dark but starry night goes out in his comfortable carriage with its brilliant headlights and carries his own light and darkness with him. He enjoys his security and the light which is cast on the immediate surroundings, but he does not understand that this strong glare dazzles him and prevents him from seeing the stars which the poor peasant, on foot or in his lampless cart, can observe to perfection in the vastness of the sky.

Søren Kierkegaard in
"The Sickness unto Death."